

(i) .Printed Pages : 7 Roll No.

(ii) Questions : 7 Sub. Code :

1	0	9	5	2
---	---	---	---	---

Exam. Code :

5	0	0	3
---	---	---	---

NEP U.G. Common-Inter Disciplinary Course 3rd Semester
(2125)

POLITICAL SCIENCE

Paper : Understanding South Asia (In all Mediums)

Time Allowed : 3 Hours]

[Maximum Marks : 68

Note :— (1) Question No. 1 is compulsory. Attempt any **seven** questions in about **25-30** words. Each question carries **2** marks.

(2) Attempt **ONE** question from each Unit. Each question carries **18** marks.

(Compulsory Question)

1. Attempt any **Seven** questions:

- (i) Why is the term 'South Asia' considered a postcolonial construct despite its colonial roots?
- (ii) Explain any two limitations of colonial regional classifications in capturing South Asia's cultural diversity.
- (iii) How did Partition shape the political boundaries and regional imagination of South Asia?

- (iv) How do post-colonial nationalisms complicate the idea of South Asia as a unified region?
- (v) Why is India often considered both a regional power and a contested neighbor in South Asia?
- (vi) How do India's internal political dynamics impact its regional engagements in South Asia?
- (vii) How did India's 1974 nuclear test alter regional strategic dynamics?
- (viii) How have alternative regional initiatives like BIMSTEC challenged SAARC's centrality?
- (ix) Why is China's role in Sri Lanka's debt crisis a subject of regional concern?
- (x) What are the implications of China's military ties with Pakistan for South Asian security dynamics?

UNIT—I

2. Discuss how British colonialism influenced the political and economic integration of South Asia.
3. How do post-colonial border disputes and ethno-nationalist movements challenge the idea of South Asia as a unified region?

UNIT—II

4. Discuss the historical and geopolitical factors that shape India's position within South Asia.

5. Examine the role of nuclear weapons in shaping South Asia's regional security architecture.

UNIT—III

6. Analyze the political and diplomatic challenges that have hindered SAARC's effectiveness.
7. Analyze the impact of China's Belt and Road Initiative (BRI) on South Asian geopolitics.

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- (1) प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है। लगभग 25-30 शब्दों में किन्हीं सात प्रश्नों के उत्तर दीजिए। प्रत्येक प्रश्न 2 अंकों का है।

(2) प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न कीजिए। प्रत्येक प्रश्न 18 अंकों का है।

(अनिवार्य प्रश्न)

1. किन्हीं सात प्रश्नों के उत्तर दीजिए:
- 'दक्षिण एशिया' शब्द को अपनी औपनिवेशिक जड़ों के बावजूद एक उत्तर-औपनिवेशिक रचना क्यों माना जाता है?
 - दक्षिण एशिया की सांस्कृतिक विविधता को समझने में औपनिवेशिक क्षेत्रीय वर्गीकरण की किन्हीं दो सीमाओं की व्याख्या कीजिए।
 - विभाजन ने दक्षिण एशिया की राजनीतिक सीमाओं और क्षेत्रीय कल्पना को कैसे आकार दिया?

- (iv) उत्तर-औपनिवेशिक राष्ट्रवाद दक्षिण एशिया के एक एकीकृत क्षेत्र के विचार को कैसे जटिल बनाते हैं?
- (v) दक्षिण एशिया में भारत को अक्सर एक क्षेत्रीय शक्ति और एक विवादित पड़ोसी क्यों माना जाता है?
- (vi) भारत की आंतरिक राजनीतिक गतिशीलता दक्षिण एशिया में उसके क्षेत्रीय जुड़ाव को कैसे प्रभावित करती है?
- (vii) भारत के 1974 के परमाणु परीक्षण ने क्षेत्रीय रणनीतिक गतिशीलता को कैसे बदल दिया?
- (viii) बिस्मटेक जैसी वैकल्पिक क्षेत्रीय पहलों ने सार्क की केंद्रीयता को कैसे चुनौती दी है?
- (ix) श्रीलंका के ऋण संकट में चीन की भूमिका क्षेत्रीय चिंता का विषय क्यों है?
- (x) दक्षिण एशियाई सुरक्षा गतिशीलता के लिए पाकिस्तान के साथ चीन के सैन्य संबंधों के क्या निहितार्थ हैं?

यूनिट-1

2. चर्चा कीजिए कि ब्रिटिश उपनिवेशवाद ने दक्षिण एशिया के राजनीतिक और आर्थिक एकीकरण को कैसे प्रभावित किया।
3. उत्तर-औपनिवेशिक सीमा विवाद और जातीय-राष्ट्रवादी आंदोलन दक्षिण एशिया के एक एकीकृत क्षेत्र के विचार को किस प्रकार चुनौती देते हैं?

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਦੱਖਿਣ ਏਸ਼ਿਯਾ ਮੇਂ ਭਾਰਤ ਕੀ ਸਿਥਿਤਿ ਕੋ ਆਕਾਰ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਏਤਿਹਾਸਿਕ ਔਰ ਭੂ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਕਾਰਕੋਂ ਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਜ਼ਿਏ।
5. ਦੱਖਿਣ ਏਸ਼ਿਯਾ ਕੇ ਕ਼ੇਤ੍ਰੀਯ ਸੁਰਕ਼ਸ਼ਾ ਫਾਂਚੇ ਕੋ ਆਕਾਰ ਦੇਨੇ ਮੇਂ ਪਰਮਾਣੁ ਹਥਿਯਾਰੋਂ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਕਾ ਪਰੀਕ਼ਸ਼ਣ ਕੀਜ਼ਿਏ।

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਊਨ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਔਰ ਕੂਟਨੀਤਿਕ ਚੁਨੌਤਿਯੋਂ ਕਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਜ਼ਿਏ ਜਿਨ੍ਹੋਂਨੇ ਸਾਰਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਮੇਂ ਭਾਘਾ ਡਾਲੀ ਹੈ।
7. ਦੱਖਿਣ ਏਸ਼ਿਯਾਈ ਭੂ-ਰਾਜਨੀਤਿ ਪਰ ਚੀਨ ਕੇ ਭੇਲਟ ਏਂਡ ਰੋਡ ਇਨਿਸ਼ਿਏਟਿਵ (BRI) ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਜ਼ਿਏ।

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

- ਨੋਟ :-** (1) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਸੱਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਗਭਗ 25-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।
- (2) ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 18 ਅੰਕ ਹਨ।

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

1. ਕੋਈ ਵੀ ਸੱਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :
 - (i) 'ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇੱਕ ਉੱਤਰ-ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਰਚਨਾ ਕਿਉਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 - (ii) ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਖੇਤਰੀ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

- (iii) ਵੰਡ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਆਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ?
- (iv) ਉੱਤਰ-ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਖੇਤਰ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਟਿਲ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ?
- (v) ਦੱਖਣੀ-ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਇੱਕ ਖੇਤਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਗੁਆਂਢੀ ਦੋਵੇਂ ਕਿਉਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
- (vi) ਭਾਰਤ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਖੇਤਰੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ?
- (vii) ਭਾਰਤ ਦੇ 1974 ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੇ ਖੇਤਰੀ ਰਣਨੀਤਿਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲਿਆ ?
- (viii) BIMSTEC ਵਰਗੇ ਵਿਕਲਪਿਕ ਖੇਤਰੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਨੇ SAARC ਦੀ ਕੇਂਦਰੀਤਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ?
- (ix) ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਕਰਜ਼ਾ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਖੇਤਰੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕਿਉਂ ਹੈ ?
- (x) ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਚੀਨ ਦੇ ਫੌਜੀ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹਨ ?

ਯੂਨਿਟ—I

2. ਚਰਚਾ ਕਰੋ ਕਿ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬਸਤੀਵਾਦ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਏਕੀਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ।
3. ਉੱਤਰ-ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸਰਹੱਦੀ ਵਿਵਾਦ ਅਤੇ ਨਸਲੀ-ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਖੇਤਰ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ?

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਭੂ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
5. ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਖੇਤਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-III

6. SAARC ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਕੂਟਨੀਤਕ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ।
7. ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਭੂ-ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਤੇ ਚੀਨ ਦੇ ਬੈਲਟ ਐਂਡ ਰੋਡ ਇਨੀਸ਼ੀਏਟਿਵ (BRI) ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ।